

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 7 września 2004 r. *

W sprawie C-127/02

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym,

złożony przez Raad van State (Niderlandy) postanowieniem z dnia 27 marca 2002 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 8 kwietnia 2002 r., w postępowaniu:

Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee,

Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels

przeciwko

Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,

* Język postępowania: niderlandzki.

przy udziale:

Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij UA

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: V. Skouris, Prezes, P. Jann, C. W. A. Timmermans, C. Gulmann (sprawozdawca), J.-P. Puissochet i J. N. Cunha Rodrigues, prezesi izb, R. Schintgen, S. von Bahr i R. Silva de Lapuerta, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,
sekretarz: M.-F. Contet, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 18 listopada 2003 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee przez C. A. M. Rombouts, advocaat,

— w imieniu Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels przez A. J. Durville, advocaat,

- w imieniu Cooperative Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij UA przez G. van der Wala, advocaat,

- w imieniu rządu niderlandzkiego przez H. G. Sevenster i N. A. J. Bela, działających w charakterze pełnomocników,

- w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez G. Valera Jordana, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez adwokata J. Stuycka,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 29 stycznia 2004 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 6 dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. L 206, str. 7, zwanej dalej „dyrektywą siedliskową”).

- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee (krajowy związek ochrony Morza Wattowego, zwany dalej „Waddenvereniging”) i Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels (niderlandzki związek ochrony ptactwa, zwany dalej „Vogelbeschermingsvereniging”) a Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (sekretarz stanu do spraw rolnictwa, ochrony przyrody i rybołówstwa, zwany dalej „sekretarzem stanu”) w przedmiocie pozwoleń na mechaniczne połowy muszli sercówek w obszarze specjalnej ochrony Morza Wattowego zaklasyfikowanego w rozumieniu art. 4 dyrektywy Rady z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (79/409/EWG) (Dz.U. L 103, str. 1, zwana dalej „dyrektywą ptasią”), które sekretarz stanu wydał dla Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij UA (spółdzielcza organizacja producentów w zakresie połowów sercówek w Niderlandach, zwana dalej „PO Kokkelvisserij”).

Ramy prawne

Dyrektywa ptasia

- 3 Artykuł 4 ust. 1 i 2 dyrektywy ptasiej nakłada na Państwa Członkowskie obowiązek klasyfikacji obszarów, które spełniają kryteria ornitologiczne ustanowione w tych przepisach, jako obszarów specjalnej ochrony.
- 4 Artykuł 4 ust. 4 dyrektywy ptasiej przewiduje:

„W odniesieniu do obszarów ochrony, określonych w ust. 1 i 2, Państwa Członkowskie podejmują właściwe kroki w celu uniknięcia powstawania zanieczy-

szczenia lub pogorszenia warunków naturalnych siedlisk lub jakichkolwiek zakłóceń wpływających na ptactwo, o ile będą mieć one znaczenie w odniesieniu do celów niniejszego artykułu. Państwa Członkowskie dążą również do uniknięcia powstawania zanieczyszczenia lub pogorszenia warunków naturalnych siedlisk poza tymi obszarami ochrony”.

Dyrektywa siedliskowa

5 Artykuł 6 dyrektywy siedliskowej stanowi:

„1. Dla specjalnych obszarów ochrony Państwa Członkowskie tworzą konieczne środki ochronne obejmujące, jeśli zaistnieje taka potrzeba, odpowiednie plany zagospodarowania opracowane specjalnie dla tych terenów, bądź zintegrowane z innymi planami rozwoju oraz odpowiednie środki ustawowe, administracyjne lub umowne, odpowiadające ekologicznym wymaganiom typów siedlisk przyrodniczych, wymienionych w załączniku I lub gatunków, wymienionych w załączniku II żyjących na tych terenach.

2. Państwa Członkowskie podejmują odpowiednie działania w celu uniknięcia na specjalnych obszarach ochrony pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, jak również w celu uniknięcia niepokojenia gatunków, dla których zostały wyznaczone takie obszary, o ile to niepokojenie może mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy.

3. Każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może na nie [niego] w istotny sposób oddziaływać, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub

przedsięwzięciami, podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla danego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony. W świetle wniosków wynikających z tej oceny oraz bez uszczerbku dla przepisów ust. 4, właściwe władze krajowe wyrażają zgodę na ten plan lub przedsięwzięcie dopiero po upewnieniu się, że nie wpłynie on niekorzystnie na dany teren oraz, w stosownych przypadkach, po uzyskaniu opinii całego społeczeństwa.

4. Jeśli pomimo negatywnej oceny skutków dla danego terenu oraz braku rozwiązań alternatywnych, plan lub przedsięwzięcie musi jednak zostać zrealizowane z powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym interesów mających charakter społeczny lub gospodarczy, Państwo Członkowskie stosuje wszelkie środki kompensujące konieczne do zapewnienia ochrony ogólnej spójności *Natury 2000*. O przyjętych środkach kompensujących Państwo Członkowskie informuje Komisję.

Jeżeli dany teren obejmuje typ siedliska przyrodniczego i/lub jest zamieszkały przez gatunek o znaczeniu priorytetowym, jedyne względy, na które można się powołać, to względy odnoszące się do zdrowia ludzkiego lub bezpieczeństwa publicznego, korzystnych skutków o podstawowym znaczeniu dla środowiska lub, po wyrażeniu opinii przez Komisję, innych powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego”.

- 6 Zgodnie z art. 7 dyrektywy siedliskowej „obowiązki wynikające z art. 6 ust. 2, 3 i 4 niniejszej dyrektywy zastępują wszelkie obowiązki wynikające z art. 4 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy [ptasiej] w odniesieniu do obszarów sklasyfikowanych zgodnie z art. 4 ust. 1 tej dyrektywy lub uznanych w podobny sposób na mocy art. 4 ust. 2, poczynając od daty wykonania niniejszej dyrektywy albo od daty klasyfikacji lub uznania przez Państwo Członkowskie na mocy dyrektywy [ptasiej], gdy ta ostatnia data jest późniejsza”.

Prawo krajowe

- 7 Zgodnie z art. 12 ust. 1 *Natuurbeschermingswet* (ustawy prawo ochrony środowiska), zabronione jest, bez pozwolenia Minister van Landbouw, *Natuurbeheer en Visserij* (ministra rolnictwa, ochrony środowiska i rybołówstwa, zwanego dalej „ministrem”) lub przy naruszeniu warunków wskazanych w tym pozwoleniu, podejmowanie, pozwalanie na podejmowanie lub tolerowanie działań szkodliwych dla jedności przyrodniczej lub dla przyrodniczo-naukowego znaczenia terenu ochrony przyrody lub działań zniekształcających ten teren. Zgodnie z art. 2 ust. 2, działania mające wpływ na istotne cechy terenu ochrony przyrody, wskazane w decyzji o jego wyznaczeniu, należy zawsze rozpatrywać jako szkodliwe dla jedności przyrodniczej lub dla przyrodniczo-naukowego znaczenia terenu ochrony przyrody.
- 8 Zgodnie z rozporządzeniem z dnia 17 listopada 1993 r. w sprawie wyznaczenia Morza Wattowego jako państwowego terenu ochrony przyrody i zgodnie z uzasadnieniem tego rozporządzenia, stanowiącym jego integralną część, polityka przyznawania i odbierania pozwoleń zgodnie z *Natuurbeschermingswet* jest związana z polityką prowadzoną w ramach *Planologische Kernbeslissing Waddenzee* (podstawowa decyzja dotycząca planowania w rejonie Morza Wattowego, zwana dalej „PKB Waddenzee”). W ten sposób, na podstawie wskazanego uzasadnienia, stworzone są, w zastosowaniu procedury *Natuurbeschermingswet*, odpowiednie ramy dla kontroli działań mogących być szkodliwymi dla głównego celu PKB Waddenzee, polegającego na ochronie zrównoważonego rozwoju tego Morza jako terenu ochrony przyrody, a w szczególności rejonów karmienia, wylęgu i postoju ptaków odwiedzających ten teren. W ramach tych, dopuszczalne jest podejmowanie przez człowieka działań o charakterze ekonomicznym pod warunkiem przeprowadzenia odpowiedniej oceny mającej na uwadze główny cel [PKB Waddenzee]. Działania planowane na obszarze Morza Wattowego powinny być wobec tego zbadane i ocenione ze względu na zgodność z wskazanym głównym celem [PKB Waddenzee] i wskazanymi kierunkami politycznymi.

- 9 Rozdział PKB Waddenzee dotyczący rybołówstwa przybrzeżnego został przyjęty decyzją rządu la Structuurnota Zee- en kustvisserij „Vissen naar evenwicht” z dnia 21 stycznia 1993 r. Decyzja ta określa politykę w zakresie połowu muszli, w szczególności w Morzu Wattowym na lata 1993–2003 i zawiera określone restrykcje dotyczące połowów sercówek. Niektóre rejony tego obszaru ochrony przyrody są trwale zamknięte dla połowów sercówek, a nawet w latach, w których brakuje pożywienia, 60 % średniego zapotrzebowania ptaków na pokarm jest zaspokajane w postaci sercówek i małż. Okoliczność, że nie zaspakaja się średniego zapotrzebowania ptaków na pokarm w 100 % jest spowodowana tym, że ptaki te mogą również zdobyć pożywienie z innych źródeł (rogowce bałtyckie, mięczaki jadalne, kraby zielone).
- 10 Zgodnie z PKB Waddenzee, z zasady ostrożności wynika, że jeżeli zgodnie z najlepszymi dostępnymi informacjami, zaistnieją poważne wątpliwości co do kwestii, czy nie wystąpi istotny, negatywny wpływ na ekosystem, to wątpliwość ta ma skutkować na korzyść ochrony Morza Wattowego. Zgodnie z postanowieniem sądu odsyłającego, z większości dostępnych i przeprowadzonych badań naukowych nie wynika w sposób jednoznaczny, że mechaniczne połowy sercówek miałyby mieć znaczący negatywny wpływ na ekosystem Morza Wattowego.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

- 11 Na mocy decyzji z dnia 1 lipca 1999 r. i 7 lipca 2000 r. (zwanymi dalej „decyzjami w postępowaniu krajowym”), sekretarz stanu wydał dla PO Kokkelvisserij, pod pewnymi warunkami, pozwolenia na mechaniczne połowy sercówek w obszarze specjalnym ochrony Morza Wattowego w okresach od 16 sierpnia do 25 listopada 1999 r. i od 14 sierpnia do 30 listopada 2000 r.

- 12 Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging wniosły odwołanie od tych decyzji do sekretarza stanu, który, na mocy decyzji z dnia 23 grudnia 1999 r. i 19 lutego 2001 r. stwierdził, że zarzuty przeciwko decyzjom w postępowaniu krajowym nie są uzasadnione i oddalił te odwołania.
- 13 Wskazane związki ochrony przyrody wniosły skargę na decyzje oddalające odwołanie do Raad van State. Podniosły one przede wszystkim, że połowy sercówek, jakie zostały zaaprobowane w decyzjach w postępowaniu krajowym trwale szkodzą geomorfologii, florze i faunie dna Morza Wattowego. Twierdzą one również, że przedmiotowe połowy powodują zubożenie zasobów pokarmowych ptaków, które żywią się muszlami, co prowadzi do zmniejszenia ich populacji, w szczególności ostrygojadów i edredonów. Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging podniosły ponadto, że przedmiotowe decyzje są niezgodne z dyrektywami siedliskową i ptasiej.
- 14 Co do kwestii, czy art. 6 ust. 2–4 dyrektywy siedliskowej został prawidłowo transponowany do niderlandzkiego porządku prawnego, Raad van State wyjaśnia, że wprawdzie celem art. 12 Natuurbeschermingswet nie jest transponowanie zobowiązań określonych w art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej, jednakże może on być interpretowany w sposób zgodny z tym przepisem [dyrektywy]. Podobnie jak w przypadku tego przepisu, Natuurbeschermingswet nie zawiera również regulacji transponujących art. 6 ust. 3 i 4 przedmiotowej dyrektywy. Nie istnieją również inne, ogólnie wiążące regulacje, które miałyby na celu transpozycję przepisów zawartych w tych dwóch ustępach i które w inny sposób znajdowałyby zastosowanie w przypadku Morza Wattowego.
- 15 Sąd odsyłający wskazuje również, że zgodnie ze stanowiskiem Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging, już ze względu na rozmiar połowów sercówek zaistniał w obszarze specjalnym ochrony Morza Wattowego „plan lub przedsięwzięcie”, podlegające „odpowiedniej ocenie skutków”, zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy ptasiej. Zdaniem sekretarza stanu przedmiotowa działalność mieści się

w zakresie art. 6 ust. 2 teŝe dyrektywy, poniewaŝ jest ona prowadzona od wielu lat i nie uległa nasileniu.

- 16 W zakresie stosunku pomiędy art. 6 ust. 2 a art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging podniosły, ŝe chociaŝ działalność, na którą udzielono pozwoleń powinna być zakwalifikowana jako „plan” lub „przedsięwzięcie” w rozumieniu art. 6 ust. 3, to mimo to, powinna ona również zostać zbadana w świetle art. 6 ust. 2 tej dyrektywy. Należy w związku z tym rozwaŝyć, czy art. 6 ust. 3 należy traktować jako przypadek szczególny względem przepisu zawartego w art. 6 ust. 2, w związku z czym obydwa ustępy naleŝałoby stosować łącznie, czy teŝ jest on przepisem posiadającym odrębny i samodzielny zakres, w związku z czym art. 6 ust. 2 dotyczyłby eksploatacji dotychczasowej, a art. 6 ust. 3 nowych planów i przedsięwzięć.
- 17 Raad van State pyta ponadto, na jakich warunkach należy dokonać „odpowiedniej oceny skutków” planu lub przedsięwzięcia dla danego terenu. Sąd ten pyta ponadto, jakie są kryteria, na podstawie których ocenić należy, czy mają miejsce „odpowiednie działania” lub „odpowiednia ocena skutków” mając również na uwadze przepis zawarty w art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, zgodnie z którym właściwe władze krajowe mogą wyrazić zgodę na plan lub przedsięwzięcie jedynie wówczas, gdy upewnią się, ŝe nie wpłynie on niekorzystnie na dany teren.
- 18 Wreszcie, sąd krajowy uważa, ŝe istotne jest pytanie, czy art. 6 ust. 2 i 3 dyrektywy siedliskowej ma bezpośrednią skuteczność.

19 W tych okolicznościach Raad van State postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) a) Czy pojęcia »plan lub przedsięwzięcie«, zawarte w art. 6 ust. 3 dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, należy interpretować w ten sposób, że obejmują one również działalność wykonywaną od wielu lat, na którą jednakże każdego roku wydawane jest pozwolenie na czas określony, przy czym za każdym razem dokonuje się nowej oceny kwestii, czy działalność ta może być wykonywana i, jeżeli tak, na jakiej części terenu?

b) W przypadku odpowiedzi przeczącej na pytanie 1a: czy przedmiotową działalność należy traktować jako »plan lub przedsięwzięcie«, jeżeli zwiększyło się jej nasilenie w przeciągu lat lub jeżeli udzielanie pozwoleń spowodowało możliwość takiego zwiększenia nasilenia?

2) a) Jeżeli z odpowiedzi na pytanie 1 będzie wynikało, że zaistniał »plan lub przedsięwzięcie« w rozumieniu art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej: czy art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej należy traktować jako przepis szczególny względem w art. 6 ust. 2, czy też jest on przepisem posiadającym odrębny i samodzielny zakres w takim sensie, że na przykład:

i) art. 6 ust. 2 dotyczy dotychczasowej eksploatacji, a art. 6 ust. 3 nowych planów lub przedsięwzięć, lub

- ii) art. 6 ust. 2 dotyczy działań w zakresie zarządzania, a art. 6 ust. 3 dotyczy innych decyzji, lub

- iii) art. 6 ust. 3 dotyczy planów lub przedsięwzięć, a art. 6 ust. 2 dotyczy innych działań?

- b) W przypadku, gdyby art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej należało traktować jako przepis szczególny względem art. 6 ust. 2, to czy wówczas te dwa ustępy mogą być stosowane kumulatywnie?

- 3) a) Czy można interpretować art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej w ten sposób, że »plan lub przedsięwzięcie« ma miejsce już wtedy, gdy określona działalność może oddziaływać na teren (i należy wówczas dokonać »odpowiedniej oceny skutków« w celu wyjaśnienia, czy oddziaływania są »istotne«), czy też z przepisu tego wynika, że »odpowiedniej oceny skutków« należy dokonać dopiero wówczas, gdy jest (wystarczająco) prawdopodobne, że »plan lub przedsięwzięcie« będzie oddziaływało w sposób istotny?

- b) Na podstawie jakich kryteriów należy oceniać, czy »plan lub przedsięwzięcie« w rozumieniu art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, nie związane bezpośrednio lub konieczne do zagospodarowania terenu może w istotny sposób oddziaływać na teren, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami?

- 4) a) Na podstawie jakich kryteriów należy oceniać, w ramach stosowania art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, czy mają miejsce »odpowiednie działania« w rozumieniu art. 6 ust. 2 lub »odpowiednia ocena skutków«, mając również na uwadze wymóg upewnienia się przed wyrażeniem zgody na plan lub przedsięwzięcie w rozumieniu art. 6 ust. 3?
- b) Czy pojęcia »odpowiednie działania« lub »odpowiednia ocena skutków« mają samodzielne znaczenie, czy też należy przy ich ocenie brać również pod uwagę art. 174 ust. 2 WE, a w szczególności zawartą w nim zasadę ostrożności?
- c) W przypadku, gdyby należało brać pod uwagę zasadę ostrożności zawartą w art. 174 ust. 2 WE: czy oznacza to, że pozwolenie na określoną działalność, jak połów sercówek, może zostać wydane jeżeli nie istnieją poważne wątpliwości co do nie wystąpienia ewentualnych istotnych oddziaływań lub, czy może ono zostać wydane jedynie wówczas, gdy w ogóle nie istnieją wątpliwości co do nie wystąpienia takich oddziaływań lub gdy nie wystąpienie oddziaływań może zostać stwierdzone z pewnością?
- 5) Czy art. 6 ust. 2 lub 3 dyrektywy siedliskowej jest bezpośrednio skuteczny w takim znaczeniu, że podmioty mogą się powoływać na te przepisy przed sądami krajowymi i sądy te powinny zapewnić jej ochronę prawną wynikającą z tej bezpośredniej skuteczności, jak stwierdzono między innymi w wyroku z dnia 14 grudnia 1995 r. w sprawie Peterbroeck, C-312/93, Rec. str. I-4599?„.

²⁰ Na mocy postanowienia z dnia 28 kwietnia 2004 r., wniosek PO Kokkelvisserij o dopuszczenie złożenia pisemnych uwag po przedstawieniu opinii rzecznika generalnego lub umożliwienia ustosunkowania się do tej opinii w inny sposób, został oddalony.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

W przedmiocie pytania 1a

- 21 W pytaniu 1a sąd odsyłający w istocie pyta, czy mechaniczne połowy sercówek, wykonywane od wielu lat, na które jednakże każdego roku wydawane jest pozwolenie na czas określony, przy czym za każdym razem dokonuje się nowej oceny kwestii, czy działalność ta może być wykonywana i, jeżeli tak, na jakiej części terenu, wchodzą w zakres pojęcia „plan” lub „przedsięwzięcie” zawartego w art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej.
- 22 Zgodnie z dziesiątym motywem dyrektywy siedliskowej „należy dokonać odpowiedniej oceny każdego planu lub programu mogącego mieć istotny wpływ na cele w zakresie ochrony terenu, który został wyznaczony lub też zostanie wyznaczony w przyszłości”. Motyw ten znalazł wyraz w art. 6 ust. 3 wskazanej dyrektywy, zgodnie z którym pozwolenie na plan lub przedsięwzięcie, mogące w istotny sposób oddziaływać na teren, może zostać udzielone jedynie wówczas, gdy uprzednio dokonano odpowiedniej oceny skutków dla tego terenu.
- 23 Dyrektywa siedliskowa nie zawiera definicji pojęć „plan” i „przedsięwzięcie”.

24 Jednakże dyrektywa Rady z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne 85/337/EWG (Dz.U. L 175, str. 40), stanowiąca w szóstym motywie, że zezwolenia na przedsięwzięcia, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko, powinny być udzielane jedynie po uprzednim wykonaniu oceny możliwych znaczących skutków środowiskowych tych przedsięwzięć, definiuje w art. 1 ust. 2 w następujący sposób pojęcie przedsięwzięcia:

„- wykonanie prac budowlanych lub innych instalacji lub systemów,

- inne interwencje w otoczeniu naturalnym i krajobrazie, włącznie z wydobywaniem zasobów mineralnych”.

25 Działalność taka jak mechaniczny połów sercówek wchodzi w zakres pojęcia „przedsięwzięcia” zgodnie z definicją zawartą w art. 1 ust. 2 tiret drugie dyrektywy 85/337/EWG.

26 Określone w ten sposób pojęcie „przedsięwzięcia” jest istotne w celu określenia pojęcia planu lub przedsięwzięcia w rozumieniu dyrektywy siedliskowej, która jak wskazano powyżej, ma na celu, tak samo jak dyrektywa 85/337/EWG, zapobiegać wydawaniu, bez uprzedniej oceny skutków, pozwoleń na działalności, które mogą wpływać niekorzystnie na środowisko.

- 27 Dlatego też działalność taka jak mechaniczny połów sercówek wchodzi w zakres pojęcia planu lub przedsięwzięcia zawartych w art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej.
- 28 Okoliczność, że działalność ta wykonywana jest na przedmiotowym terenie regularnie od wielu lat i każdego roku konieczne jest uzyskanie dla niej pozwolenia, przy czym za każdym razem dokonuje się nowej oceny kwestii, czy działalność ta może być wykonywana i, jeżeli tak, na jakiej części terenu, nie stanowi jako taka przeszkody, aby działalność tę traktować przy każdym wniosku, jako odrębny plan lub przedsięwzięcie w rozumieniu dyrektywy siedliskowej.
- 29 Dlatego też na pytanie 1 a należy odpowiedzieć, że mechaniczne połowy sercówek, wykonywane od wielu lat, na które jednakże każdego roku wydawane jest pozwolenie na czas określony, przy czym za każdym razem dokonuje się nowej oceny kwestii, czy działalność ta może być wykonywana i, jeżeli tak, na jakiej części terenu, wchodzi w zakres pojęcia „plan” lub „przedsięwzięcie” w rozumieniu art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej.

W przedmiocie pytania 1b

- 30 Mając na uwadze odpowiedź na pytanie 1a, udzielenie odpowiedzi na pytanie 1b nie jest konieczne.

W przedmiocie pytania drugiego

- 31 W swym drugim pytaniu, sąd odsyłający w istocie pyta, w jakim stosunku pozostają względem siebie art. 6 ust. 2 i art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej.
- 32 Należy przypomnieć, że art. 6 ust. 2 w związku z art. 7 dyrektywy siedliskowej nakłada na Państwa Członkowskie obowiązek podjęcia odpowiednich działań w celu uniknięcia na specjalnych obszarach ochrony pogorszenia stanu siedlisk, jak również w celu uniknięcia niepokojenia gatunków, dla których zostały wyznaczone takie obszary.
- 33 Zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej właściwe organy państwowe udzielają pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może w istotny sposób na niego oddziaływać, jedynie wówczas, gdy po dokonaniu odpowiedniej oceny skutków tego planu lub przedsięwzięcia upewniły się, że nie wpłynie on niekorzystnie na ten teren.
- 34 Przepis ten ustanawia wobec tego procedurę, która za pomocą uprzedniego badania ma zapewnić, aby jedynie wówczas udzielano pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może w istotny sposób na niego oddziaływać, gdy ten plan lub przedsięwzięcie nie wpłynie niekorzystnie na dany teren.
- 35 Jeżeli udzielono pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, to, co się tyczy wpływu tego

planu lub przedsięwzięcia na teren chroniony, zbędnym jest jednoczesne stosowanie ogólnej normy ochrony przewidzianej w art. 6 ust. 2.

36 Udzielenie pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie, zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, zakłada w sposób konieczny, że uznano, iż tenże plan lub przedsięwzięcie nie wpłynie niekorzystnie na dany teren i w konsekwencji, nie może również spowodować pogorszeń lub niepokoi w rozumieniu art. 6 ust. 2.

37 Mimo to, nie można wykluczyć, że w przyszłości okaże się, nawet przy nie wystąpieniu błędnego działania właściwych organów państwa, że taki plan lub przedsięwzięcie może wywoływać takie pogorszenia lub niepokoje. W takich okolicznościach zastosowanie art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej umożliwi spełnienie podstawowego celu zachowania i ochrony jakości środowiska, włącznie z ochroną siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, który został określony w pierwszym motywie tej dyrektywy.

38 Wobec powyższego, na drugie pytanie należy odpowiedzieć, że art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej ustanawia procedurę, która za pomocą uprzedniego badania ma zapewnić, aby jedynie wówczas udzielano pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może w istotny sposób na niego oddziaływać, gdy ten plan lub przedsięwzięcie nie wpłynie niekorzystnie na dany teren, podczas gdy art. 6 ust. 2 tej dyrektywy, ustanawia ogólny obowiązek ochrony, polegający na unikaniu pogorszeń i niepokojów mogących mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy i nie może być stosowany jednocześnie z art. 6 ust. 3.

W przedmiocie pytania trzeciego

W przedmiocie pytania 3a

- 39 Zgodnie z art. 6 ust. 3 zdanie pierwsze dyrektywy siedliskowej, każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może na niego w istotny sposób oddziaływać, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami, podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla danego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony.
- 40 W związku z tym, wymóg dokonania odpowiedniej oceny skutków planu lub przedsięwzięcia jest uzależniony od przesłanki możliwego oddziaływania planu lub przedsięwzięcia na dany teren w istotny sposób.
- 41 Dlatego też wszczęcie mechanizmu ochrony środowiska przewidzianego w art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej nie zakłada zaistnienia pewności, że plan lub przedsięwzięcie oddziałuje na dany teren w istotny sposób, lecz jedynie prawdopodobieństwo wskazuje wówczas na związek pomiędzy planem lub przedsięwzięciem a wystąpieniem takiego skutku, co wynika również z wskazówek do wykładni tego artykułu zredagowanych przez Komisję, zatytułowanych „Zarządzanie terenami Natura 2000 — przepisy art. 6 dyrektywy siedliskowej (92/43/EWG)”.
- 42 Co się tyczy art. 2 ust. 1 dyrektywy 85/337 (posiadającego w istocie podobne brzmienie do art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej), zgodnie z którym „Państwa Członkowskie przyjmują wszystkie niezbędne środki, aby zapewnić, że przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko naturalne [...] podlegają ocenie w odniesieniu do ich skutków przed udzieleniem zezwolenia”, Trybunał stwierdził, iż są to takie przedsięwzięcia, które niosą ze sobą ryzyko znaczącego

oddziaływania na środowisko naturalne (zob. podobnie wyrok z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie C-117/02 Komisja przeciwko Portugalii, Rec. str. I-5517, pkt 85).

- 43 W związku z tym art. 6 ust. 3 zdanie pierwsze dyrektywy siedliskowej uzależnia wymóg dokonania odpowiedniej oceny planu lub przedsięwzięcia od przesłanki polegającej na zaistnieniu prawdopodobieństwa lub ryzyka, że ten plan lub przedsięwzięcie będzie oddziaływać na dany teren w istotny sposób.
- 44 Mając w szczególności na uwadze zasadę ostrożności, będącą jedną z podstaw polityki Wspólnoty w dziedzinie środowiska naturalnego, stawiającej sobie za cel wysoki poziom ochrony zgodnie z art. 174 ust. 2 zdanie pierwsze WE, w świetle którego należy dokonywać wykładni dyrektywy siedliskowej, ryzyko takie ma miejsce wówczas, gdy na podstawie obiektywnych informacji nie można wykluczyć, że przedmiotowy plan lub przedsięwzięcie będzie oddziaływać na dany teren w istotny sposób (zob. analogicznie w szczególności wyrok z dnia 5 maja 1998 r. w sprawie C-180/96 Zjednoczone Królestwo przeciwko Komisji, Rec. str. I-2265, pkt 50, 105 i 107). Taka wykładnia przesłanki, od zaistnienia której uzależnione jest przeprowadzenie odpowiedniej oceny skutków planu lub przedsięwzięcia dla danego terenu, na podstawie której, w przypadku wątpliwości co do nie wystąpienia ewentualnych istotnych oddziaływań należy dokonać takiej oceny, umożliwi w sposób skuteczny uniknięcie udzielania pozwoleń na plany lub przedsięwzięcia wpływające niekorzystnie na dany teren i przyczynia się w ten sposób do urzeczywistnienia głównego celu dyrektywy siedliskowej, polegającego na zapewnieniu różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, zgodnie z trzecim motywem i art. 2 ust. 1 tej dyrektywy.
- 45 Mając na uwadze powyższe, na pytanie 3 a należy odpowiedzieć, że wykładni art. 6 ust. 3, zdanie pierwsze dyrektywy siedliskowej należy interpretować w ten sposób, że każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne

do zagospodarowania terenu podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla tego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony, jeżeli na podstawie obiektywnych informacji nie można wykluczyć, że przedmiotowy plan lub przedsięwzięcie będzie oddziaływać na dany teren w istotny sposób, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami.

W przedmiocie pytania 3b

- 46 Jak wynika z art. 6 ust. 3 zdanie pierwsze w związku z dziesiątym motywem dyrektywy siedliskowej, istotny charakter skutków planu lub przedsięwzięcia, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu pozostaje w relacji z założeniami ochrony tego terenu.
- 47 W związku z tym, nawet gdy plan lub przedsięwzięcie wpływa na dany teren, jednakże nie niesie z sobą ryzyka naruszenia założeń ochrony tego terenu, to nie należy tego planu lub przedsięwzięcia traktować jako mogącego oddziaływać na przedmiotowy teren w sposób istotny.
- 48 Jeżeli natomiast, w przeciwnej sytuacji, plan taki lub przedsięwzięcie niesie z sobą ryzyko naruszenia założeń ochrony tego terenu, należy je wówczas konsekwentnie uznać jako mogące oddziaływać na przedmiotowy teren w sposób istotny. Jak wskazała Komisja, podczas dokonywania oceny możliwych skutków planów lub przedsięwzięć, ich istotny charakter powinien być określany w szczególności w świetle charakterystyki i specyficznych uwarunkowań środowiskowych terenu, którego dotyczy plan lub przedsięwzięcie.

- 49 W związku z powyższym, na pytanie 3b należy odpowiedzieć, że zgodnie z art. 6 ust. 3 zdanie pierwsze dyrektywy siedliskowej, jeżeli plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, niesie z sobą ryzyko naruszenia założeń ochrony tego terenu, należy je wówczas uznać jako mogące oddziaływać na przedmiotowy teren w sposób istotny. Ocena tego ryzyka powinna być dokonana w szczególności w świetle charakterystyki i specyficznych uwarunkowań środowiskowych terenu, którego dotyczy plan lub przedsięwzięcie.

W przedmiocie pytania czwartego

- 50 W pytaniu 4 od a) do c) sąd odsyłający w istocie zwraca się do Trybunału o sprecyzowanie pojęć „odpowiednie działania” w rozumieniu art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej i „odpowiednia ocena skutków” w rozumieniu art. 6 ust. 3, jak również z pytaniem pod jakimi warunkami można udzielić pozwolenia na działalność taką jak połów sercówek.
- 51 W kontekście postępowania przed sądem krajowym i mając na uwadze wywołyane przeprowadzone powyżej, a w szczególności odpowiedzi na pierwsze dwa pytania, nie jest konieczne, jak wskazuje rzecznik generalny w pkt 116 swej opinii, udzielenie odpowiedzi na czwarte pytanie w zakresie dotyczącym art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.
- 52 Co się tyczy pojęcia „odpowiednia ocena skutków” w rozumieniu art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, należy stwierdzić, że dyrektywa ta nie ustanawia żadnych szczególnych metod przeprowadzania takiej oceny.

- 53 Mimo to, zgodnie z brzmieniem tego przepisu, odpowiednia ocena skutków planu lub przedsięwzięcia dla danego terenu powinna być dokonana przed udzieleniem na nie pozwolenia i powinna brać pod uwagę skutek łączny, wynikający z kombinacji tego planu lub przedsięwzięcia z innymi planami lub przedsięwzięciami z punktu widzenia założeń ochrony terenu.
- 54 Dokonanie takiej oceny oznacza w związku z tym określenie, zgodnie z najlepszą wiedzą naukową w tej dziedzinie wszystkich aspektów planu lub przedsięwzięcia, mogących osobno lub w połączeniu z innymi planami i przedsięwzięciami oddziaływać na przedmiotowe założenia. Założenia te mogą zostać ustalone, jak wynika z art. 3 i 4, a w szczególności z art. 4 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, na podstawie znaczenia tych terenów dla zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, typu siedliska przyrodniczego wymienionego w załączniku I lub gatunku wymienionego w załączniku II, a także do celów spójności Natury 2000 oraz na podstawie zagrożenia degradacją lub zniszczeniem, na które narażone są te tereny.
- 55 Co się tyczy pytania, na jakich warunkach mogą zostać wydane pozwolenia na taką działalność jak mechaniczne połowy sercówek, należy przypomnieć, że mając na uwadze art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej i odpowiedź na pierwsze pytanie, w kompetencji właściwych organów państwowych leży, przy uwzględnieniu wniosków wynikających z oceny skutków planu lub przedsięwzięcia na dany teren, udzielenie takiego pozwolenia jedynie po upewnieniu się, że plan lub przedsięwzięcie nie wpłynie niekorzystnie na dany teren.
- 56 Z powyższego wynika, że pozwolenie na przedmiotowy plan lub przedsięwzięcie może zostać udzielone pod warunkiem, że właściwe władze krajowe uzyskają pewność, że plan lub przedsięwzięcie nie będzie miało negatywnych skutków na teren.

- 57 Dlatego też, jeżeli brak jest pewności co do nie wystąpienia negatywnych skutków na przedmiotowy teren, związanych z ocenianym planem lub przedsięwzięciem, właściwe organy państwowe powinny odmówić udzielenia pozwolenia na ten plan lub przedsięwzięcie.
- 58 W tym kontekście należy stwierdzić, że kryterium udzielenia pozwolenia ustanowione w art. 6 ust. 3 zdanie drugie dyrektywy siedliskowej zawiera w sobie zasadę ostrożności (zob. wyrok z dnia 5 maja 1998 r. w sprawie C-157/96 National Farmers' Union i in., Rec. str. I-2211, pkt 63) i pozwala w sposób skuteczny zapobiec niekorzystnym wpływom na tereny chronione poprzez plany lub przedsięwzięcia. Mniej surowe kryterium udzielenia pozwolenia niż to, o którym mowa powyżej mogłoby nie zapewniać w tak skuteczny sposób urzeczywistnienia celu ochrony terenów, któremu służy przedmiotowy przepis.
- 59 W związku z powyższym, zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, właściwe organów państwowych, mając na uwadze wnioski wynikające z oceny skutków mechanicznego połowu sercówek na przedmiotowy teren z punktu widzenia założeń jego ochrony, mogą udzielić pozwolenia na taką działalność jedynie wówczas, gdy uzyskają pewność, że nie będzie ona miała negatywnych skutków na ten teren. Ma to miejsce wówczas, gdy z naukowego punktu widzenia brak jest racjonalnych wątpliwości co do braku wystąpienia takich skutków (zob. analogicznie wyrok z dnia 9 września 2003 r. w sprawie C-236/01 Monsanto Agricoltura Italia i inni., Rec. str. I-8105, pkt 106 i 113).
- 60 W przeciwnym razie pozwolenie na mechaniczne połowy sercówek mogłoby zostać udzielone na podstawie art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, jeżeli zostałyby spełnione przesłanki ustanowione w tym przepisie.
- 61 Mając a uwadze powyższe, na czwarte pytanie należy odpowiedzieć, że zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, odpowiednia ocena skutków planu lub przedsięwzięcia na dany teren oznacza, że przed udzieleniem pozwolenia powinny

zostać określone, zgodnie z najlepszą wiedzą naukową w tej dziedzinie, wszystkie aspekty planu lub przedsięwzięcia, mogące osobno lub w połączeniu z innymi planami i przedsięwzięciami oddziaływać na założenia ochrony terenu. Właściwe organy państwowe, mając na uwadze ocenę skutków mechanicznego połowu sercówek na przedmiotowy teren z punktu widzenia założeń jego ochrony, mogą udzielić pozwolenia na tę działalność jedynie wówczas, gdy uzyskają pewność, że nie będzie ona miała negatywnych skutków na ten teren. Ma to miejsce wówczas, gdy z naukowego punktu widzenia brak jest racjonalnych wątpliwości co do braku wystąpienia takich skutków.

W przedmiocie pytania piątego

- 62 Mając na uwadze stwierdzenie zawarte w pkt 51 niniejszego wyroku, nie jest konieczne rozważanie piątego pytania w zakresie dotyczącym art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.
- 63 W związku z tym, pytanie to należy rozważyć jedynie w zakresie dotyczącym art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej.
- 64 W swym piątym pytaniu sąd odsyłający w istocie pyta, czy sąd krajowy, przy badaniu zgodności z prawem pozwolenia dotyczącego planu lub przedsięwzięcia w rozumieniu art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, może ocenić, czy zostały dotrzymane granice zakresu uznania ustanowione w tym przepisie na rzecz właściwych organów państwowych, nawet jeżeli dyrektywa ta nie została transponowana do porządku krajowego Państwa Członkowskiego pomimo upływu przewidzianego w tym celu terminu.

65 W tym kontekście należy przypomnieć, że obowiązek Państwa Członkowskiego do podjęcia wszelkich koniecznych środków do osiągnięcia celu przewidzianego w dyrektywie jest obowiązkiem wiążącym, wynikającym z art. 249 akapit trzeci WE i z samej dyrektywy. Ten obowiązek podjęcia wszystkich środków, zarówno ogólnych jak i szczególnych, wiąże wszystkie władze Państwa Członkowskiego, włącznie z władzą sądowniczą w ramach jej właściwości (zob. wyrok z dnia 24 października 1996 r. w sprawie C-72/95 Kraaijeveld i in., Rec. str. I-5403, pkt 55).

66 Co się tyczy prawa jednostki do powołania się na dyrektywę i uwzględnienia tego powołania przez sąd, byłoby niezgodne ze skutkiem wiążącym przewidzianym dla dyrektywy na mocy art. 249 WE, gdyby wykluczyć co do zasady możliwość powoływania się przez jednostki na obowiązek nałożony przez dyrektywę. W szczególności w przypadkach, w których władze wspólnotowe zobowiązują Państwa Członkowskie poprzez dyrektywę do określonego zachowania, praktyczna skuteczność (effet utile) takiego aktu byłaby osłabiona, gdyby jednostki nie mogły się powołać na ten akt przed sądem, a sądy krajowe nie mogłyby go brać pod uwagę jako elementu prawa wspólnotowego w celu zbadania, czy ustawodawca krajowy, w ramach zastrzeżonej na jego rzecz swobody wyboru formy i środków dla transpozycji dyrektywy, nie przekroczył przyznanego mu na mocy dyrektywy zakresu uznania (zob. ww. wyrok w sprawie Kraaijeveld i in., pkt 56). Powyższe rozumowanie znajduje również zastosowanie w zakresie weryfikacji, czy w braku transpozycji danego przepisu przedmiotowej dyrektywy, władze krajowe, które wydały akt objęty skargą, dochowały zakresu uznania przyznanego na mocy tego przepisu.

67 Co się tyczy w szczególności granic zakresu uznania ustanowionych w art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, z przepisu tego wynika, że w przypadku takim, jak leżący u podstaw postępowania krajowego, właściwe organy państwowe, mając na uwadze wnioski wynikające z oceny skutków mechanicznego połowu sercówek na przedmiotowy teren z punktu widzenia założeń jego ochrony, mogą udzielić pozwolenia na taką działalność jedynie wówczas, gdy uzyskają pewność, że nie będzie ona miała negatywnych skutków na ten teren, co ma miejsce gdy

z naukowego punktu widzenia nie ma racjonalnych wątpliwości co do braku wystąpienia takich skutków (zob. pkt 59 niniejszego wyroku).

68 Przesłanka ta nie zostałaby spełniona, jeżeli władze krajowe udzieliłyby pozwolenia na wykonywanie tej działalności przy braku pewności co do braku wystąpienia negatywnych skutków na przedmiotowy teren.

69 Dlatego też sąd krajowy może wziąć pod uwagę art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej przy badaniu czy organy państwowe udzielając zgody na plan lub przedsięwzięcie, nie wykroczyły poza zakres uznania, przyznany na mocy przedmiotowego przepisu.

70 W konsekwencji na piąte pytanie należy odpowiedzieć, że przy badaniu zgodności z prawem pozwolenia dotyczącego planu lub przedsięwzięcia w rozumieniu art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, sąd krajowy może ocenić, czy zostały dotrzymane granice zakresu uznania ustanowione w tym przepisie na rzecz właściwych władz krajowych, nawet jeżeli dyrektywa ta nie została transponowana do porządku krajowego Państwa Członkowskiego pomimo upływu przewidzianego w tym celu terminu.

W przedmiocie kosztów

71 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny w stosunku do postępowania przed sądem odsyłającym, zatem do niego należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, z wyjątkiem kosztów poniesionych przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

- 1) Mechaniczne połowy sercówek, wykonywane od wielu lat, na które jednakże każdego roku wydawane jest pozwolenie na czas określony, przy czym za każdym razem dokonuje się nowej oceny kwestii, czy działalność ta może być wykonywana i, jeżeli tak, na jakiej części terenu, wchodzą w zakres pojęcia „plan” lub „przedsięwzięcie” w rozumieniu art. 6 ust. 3 dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

- 2) Artykuł 6 ust. 3 dyrektywy 92/43 ustanawia procedurę, która za pomocą uprzedniego badania ma zapewnić, aby jedynie wówczas udzielano pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może w istotny sposób na niego oddziaływać, gdy ten plan lub przedsięwzięcie nie wpłynie niekorzystnie na dany teren, podczas gdy art. 6 ust. 2 tej dyrektywy, ustanawia ogólny obowiązek ochrony, polegający na unikaniu pogorszeń i niepokojów mogących mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy i nie może być stosowany jednocześnie z art. 6 ust. 3.

- 3) a) Artykuł 6 ust. 3 zdanie pierwsze dyrektywy 92/43 należy interpretować w ten sposób, że każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla tego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony, jeżeli na podstawie obiektywnych informacji nie można wykluczyć, że przedmiotowy plan lub przedsięwzięcie będzie oddziaływać na dany teren w istotny sposób, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami.

- b) Zgodnie z art. 6 ust. 3 zdanie pierwsze dyrektywy 92/43, jeżeli plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do

zagospodarowania terenu, niesie z sobą ryzyko naruszenia założeń ochrony tego terenu, należy je wówczas uznać, jako mogące oddziaływać na przedmiotowy teren w sposób istotny. Ocena tego ryzyka powinna być dokonana w szczególności w świetle charakterystyki i specyficznych uwarunkowań środowiskowych terenu, którego dotyczy plan lub przedsięwzięcie.

- 4) Zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43, odpowiednia ocena skutków planu lub przedsięwzięcia na dany teren oznacza, że przed udzieleniem pozwolenia powinny zostać określone, zgodnie z najlepszą wiedzą naukową w tej dziedzinie, wszystkie aspekty planu lub przedsięwzięcia, mogące osobno lub w połączeniu z innymi planami i przedsięwzięciami oddziaływać na założenia ochrony terenu. Właściwe organy państwowe, mając na uwadze ocenę skutków mechanicznego połowu sercówek na przedmiotowy teren z punktu widzenia założeń jego ochrony, mogą udzielić pozwolenia na tę działalność jedynie wówczas, gdy uzyskają pewność, że nie będzie ona miała negatywnych skutków na ten teren. Ma to miejsce wówczas, gdy z naukowego punktu widzenia brak jest racjonalnych wątpliwości co do braku wystąpienia takich skutków.

- 5) Przy badaniu zgodności z prawem pozwolenia dotyczącego planu lub przedsięwzięcia w rozumieniu art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43 sąd krajowy może ocenić, czy zostały dotrzymane granice zakresu uznania ustanowione w tym przepisie na rzecz właściwych władz krajowych, nawet jeżeli dyrektywa ta nie została transponowana do porządku krajowego Państwa Członkowskiego pomimo upływu przewidzianego w tym celu terminu.

Podpisy